

Epistolæ illæ Tomo 3. Scriptorum Historiæ Galliarum Francisci Duchesne, pag. 814. & 818. Editionis Parisiensis anni 1641.

Pari verborum honore Augustinum profectæ sunt sacre Synodi, per idem tempus, saculis nimirum sexto, septimo, & octavo celebrata.

Quinta Synodus œcumenica, hoc est Constantinopolitana II. Collatione 3. Super hæc sequitur non per omnia sanctos Patres, & Doctores Ecclesiæ, Athanasium, Hilarium, Basilium, Gregorium Theologum, & Gregorium Nyssenum, Ambrosium, Augustinum, Theophilum, Joannem Constantinopolitanum, Cyrillum, Leonem, Proculum; & suspicimus omnia, quæ de recta fide, & condemnatione hereticorum exposuerunt. (apud Labb. Tom. 6. pag. 41.) Augustini vero præ cæteris testimonia laudantur Collatione 5., & 8. non sine laudis præfatione.

Sexta Synodus œcumenica pari Hipponensem Episcopum veneratione excipit, Epistola initio posita, eum omni sapientia clarum adpellans. (apud Labb. Tom. 7. pag. 625.)

Lateranensis sub Martino I. centum quinquaginta Episcoporum numero celebris, quintæ Synodo paulo ante laudatæ statutum, de Augustini, aliorumque Patrum scriptis, ad hæresum confutationem suscipiendis, exhibuit, atque confirmat, Secretario, seu Collatione 5., ac ne Patres illi reprehendantur, expresse decernit: Accusatores autem eorum merito reprobandimus. (apud Labb. Tomo 7. pag. 315.)

Concilium Toletanum VIII. his floribus, & corollis sanctissimum Præsulem ornat cap. 2. Vir quoque Sanctissimus Augustinus, vestigationis acumen cautus, invenienti arte præcipuus, asserendi copia profusus, eloquentie flore venustus, sapientie fructu fecundus: (apud Labb. Tom. 7. pag. 418.)

Toletanum XV. causam gravissimam de tribus in Charito substantiis, totam ad Augustini Doctrinam egegit calculos vocat, atque ex ejus unius iudicio, sententiam pronunciat. (apud Labb. Tom. 8. pag. 9.)

Francfordiense sub Adriano I. Augustini sententias lucidissimas, & catholicas dicit. (apud Labb. Tom. 9. pag. 84.)

Secundum has Synodorum, atque Pontificum voces, Augustini doctrinam adversus Pelagianos, ac Semipelagianos, uti sacram Ecclesiæ dotem exceperunt, quotquot ea ætate temporum florere.

Eugippus Africanus Abbas, sancto Fulgentio familiaris, & Augustinianæ in Italia doctrinæ defensor, in Præfatione Theophrasti ex sancti Augustini operibus delectati: Inter magnos, inquit, Ecclesiæ Catholice doctores, fuisse, & esse Beatum Augustinum quis ignorat Episcopum? Quem divina eruditione mirabilem, tum omnes Orthodoxi in tota terrarum orbe venerantur, præcipue autem Apostolicæ Sedis Antistites scripta ejus sua auctoritate firmantes, tanto majore studio simpliciter amplexi sunt, quanto ampliori solatio eis se usque testantur. Nam contra multos hostes Ecclesiæ dimicantes, & maxime contra versipelles inimicos gratiæ Dei, doctrina ejus instructi, vel potius eadem illustrati gratia, semper exire victores.

Julianus Pomerius natione Maurus, sancto Cæsario aequalis, quem etiam Arelate Rhetoricam docens auditorem habuit, Lib. 3. de Vita contemptarum capite 31. Sanctus Augustinus Episcopus, acer ingenio, suavis eloquio, secularis literaturæ peritus; in Ecclesiasticis laboribus operosus, in quotidianis dispensationibus clarus, in omni sua ætate

compositus, in expositione sua fidei nostræ catholicæ, in questionibus absolvendis acutus, in revincendis hereticis circumspicitus, & in explicandis scripturis canonicis cautus. Quibus ultimis verbis, Launoji, ac similium petulantiam coercet, qui Augustinum Divinæ gratiæ hostes incircumspecte revincunt, et in extremos errores abijce mentuntur; eundemque incauta Epistola ad Romanos expositione, fidelium corda turbasse, calumniantur.

Primasius, non Uticensis in Provincia consulari Episcopus, & Augustini quondam discipulus, uti Tritemio visum est; sed Adrumetinus in Bifacena Provincia, & Sancti Doctoris studiosissimus, in Commentariis in Epistolas Divi Pauli, ad illa verba capitis 9. ad Romanos, non ex operibus, sed ex vocante dictum est: & ad illa, misericordiam præstabo cui miseror, Augustinianæ de prædestinatione doctrinæ summam complectitur: Launoji, seu verius Pelagianorum, ac Massiliensium quærelas, de læsa divina justitia, deque personarum acceptione, eruditissime diluit. Tum ad illud Epistolæ ad Ephesios cap. 2. Gratia estis salvati per fidem, Semipelagianorum systema, de primæ vocationis gratia, deque initio fidei proluxe consultans, Prædestinationem, præsentie conjunctionem docet, præsentie, inquam, eorum, quæ in tempore dat Deus per gratiam suam.

Venantius Fortunatus Pictavorum Episcopus, in Expositione Orationis Dominicæ, in Semipelagianos stylium convertens, ita de Augustino pronunciat: Quicumque Apostolo Paulo, idest, oculo Ecclesiæ, & cum Beato Augustino ejus sequace consonat, in eo ignorantie caligo non regnat.

Facundus Hermianensis lib. contra Motianum, Faulum Galliarum Episcopum data opera infelicitur, qui in assertionem sui erroris inducitur incantus; qui tamen a sanctæ memoriæ Fulgentii Ruspensis Episcopo detectus, atque convictus est. Tum lib. 9. in nonnullos Launojo perfimiles, qui Augustinum hereses infimulabant, ita invenitur: Audeant isti, si possunt, hereticum dicere (Augustinum) audeant solita præsumptione damnare. Et tunc vere dissent, quæ sit pietas, & constantia Ecclesiæ Latinorum, quam Deus Magisterio ejus instruit, atque firmavit: cum ab omnibus confestim anathematizati fuerint, & tanquam putrida, & morbida membra præcis.

Cassiodorus lib. 1. Divinarum Litterarum cap. 22. Ipse etiam Doctor eximius, Beatissimus Augustinus, debellator hereticorum, defensor fidelium, & sanctorum palma certaminum, in quibusdam libris nimia difficultate reconditur; in quibusdam sic est planissimus, ut etiam parvulus probetur acceptus: cujus aperta suavia sunt, obscura vero magnis utilitatis fœcita pinguescunt. Et Præfatione Commentariorum in Psalmos: Augustinus literarum omnium Magister egregius, & quod in ubertate rarum est, caustissimus dispensator. Decurrit quippe tanquam fons purissimus nulla face pollutus, sed in integritate fidei perseverans, nescit hereticis dare, unde se possint aliqua collustatione defendere. Totus catholicus, totus orthodoxus invenitur; & in Ecclesiæ Domini suavissimo nitore resplendens, spernit luminis claritate radiatur. Quæ præclara sancti Doctoris commendatione, Launoji criminationes occupavit, sanctum Doctorem, ut incantum disputatorem traducens, qui nimio in Pelagianos estu effervescent, integritatem fidei violavit. Sed neque profuso duntaxat in Præsulem Hipponensem elogio, illius se discipulum probavit Cassiodorus, verum etiam tenax, atque constanti doctrinæ professione. Id est ejus in Psalmum 50. Commentariis perspicuum est, ubi Semipelagianam hæresim, de gra-

gratua ad fidem, & primam gratiam vocatione, confutata ex infirmito; Augustinum autem, & Prosperum doctrinæ Magistrum amplectitur. Superest, inquit, eorum secunda nequitia: quoniam liberum arbitrium sic in humanis viribus ponunt; ut absque Dei gratia homines putent per seipsos bonum aliquid posse concipere, vel agere. Quod si ita esset, cur Propheta diceret: Deus meus, misericordia ejus prævenit me? Cum te audis misericordia Domini præventum, nihil tui præcessisse datur intelligi... Cum audias prævenire edificare, dirigere, & erigere Dominum, absolvere, & illuminare, nullis præcedentibus meritis; quid ibi proprium cepisse cognoscitis, nisi illud tantum, unde pro vestra superbia jaste damnemini? Sed dicitis forsitan, Prophetam Isaiam sic liberum arbitrium comprobare: si volueritis, & audieritis me, bona terra comedetis. Et iterum Ezechiel: facite vobis cor novum, & spiritum novum. Et iterum: hodie si vocem ejus audiveritis, nolite obdurare corda vestra. Sed hæc, & illis similia, bestia intentione sentitis; ut creditis homines a semetipsis bonæ voluntatis initium sumere, & post, ad futurorum divinitatis accipere; ut (quod dici nefas est) nos simus causa ejus beneficii, non ipse sui... Sequitur vos alia multo pejor absurditas: Si a nobis esset bonæ voluntatis initium, nos magis poneremus fundamentum, ubi edificaret Dominus, quod certe nulla potest mentis sanitas approbare. Quapropter desinite asserere, quæ non potest impleri. Illi obedenter audimus, quos ipse facit audire; illi proficere cupimus, qui munus divinitatis accipiunt. Nam post vitiationem humani generis naturam, liberi arbitrii salutiferam partem, & Dominus tribuit, & operationem ipsius sua pietate concedit. Hæc quidem latius Beatus Augustinus, hæc doctissimus Hieronymus, hæc Prosper consensu generalitatis divino munere docuerunt. Quin & ipsam vocationem ad gloriam plane gratuitam statuit in Psalmum 64. dictum regii Vatis exponens: Beatus, quem elegisti, & assumpsisti: Vide, inquit, quid ait, Elegisti: ut hanc electionem nemo suis meritis applicaret; sicut ipse in Evangelio dicit: non vos me elegistis, sed ego vos elegi. Assumi, est autem in æternum requiem collocari, quam sanctis suis Dominus pius promittit. Sed quid talibus contingit, ipse subsequitur: inhabitabit in tabernaculis tuis... Ibi enim habitare, jam præmium est: quia nequeunt illuc intrare, nisi quos caelestis misericordia dignatur eligere.

Sanctus Isidorus Hispalensis, sæculi septimi (ut loquitur Concilium Toletanum VIII.) Doctor egregius, Ecclesiæ catholice novissimum decus, præcedentibus ætate postremis, doctrinæ comparatione non infimus, Augustinum, quem eleganti elogio celebrat lib. 6. Originum cap. 8. in hac bina de gratia, & prædestinatione sententia, Magistrum amplectitur, libro 2. Sententiarum capite 5. Si confessionem, inquit, boni operis non in nobis Deus operatur, cur per Prophetam dicitur, confessio, & magnificentia operis ejus? Ab illo enim nobis omnia bona, gratia præveniente, donantur. Nam nihil boni operis dedimus, per quod confessionem fidei mereamur. Et capite 6. inscrutabile prædestinationis, & reprobationis arcuum, gratiaque efficaciam ab æterno Dei decreto petitam, hisce verbis plane Augustinianis edisserit: Gemina est prædestinationis, sive electionum ad requiem, sive reprobationum ad mortem. Utraque æterno agitatur judicio, ut semper electos superna, & interiora sequi faciat; semperque reprobos, ut infimis, & exterioribus delectentur, deserendo permittat... Mira dispositio est supernæ distributionis, per quam hic justus amplius justificatur, impius amplius sordidatur. Malus aliquando ad bonum convertitur: bonus ad malum aliquando reflectitur. Vult quis esse bonus, &

non vult: vult alter esse malus, & non permittitur interire. Datur ei, qui vult esse bonus: alius nec vult, nec datur ei, ut sit bonus. Iste nascitur in errore, & moritur: ille in bono, quo cepit, usque in finem perseverat. Tandem iste stat quoque cadat: ille diu male vivendo, in fine salvatur, respectusque convertitur.

Sanctus Ildelphonus Beato Augustino contradicere nefas esse, pronunciat, Sermone 2. de Beata Virgine.

Claudet agmen, multis omisiss, venerabilis Beda, Augustinianæ de gratia, & prædestinatione doctrinæ analysim complexus, erudita Expositione Paulinæ Epistolæ, ex Opusculis Augustini collecta: ubi exquisitissima Sancti Doctoris testimonia, ab Launojo in invidiam tractata, exhibuit, ac sua facit. Neque vero id mirum, cum Augustinum omnium Doctorem eximium Ecclesiæ vocet, Libro de sex Etatibus Mundi.

Abeat igitur in malam rem Traditionis investigator, qui Augustini doctrinam, cadente Sæculo sexto, fidelium in se odia concitasset (Pag. 104.) comminiscitur: ejusdemque professores secutis proxime temporibus pessime habitos, ora, donec Gottefredus erumperet, compressisse, pari inficitia, atque audacia fabulatur (Pag. 106.). Nunc quam fortunam, sæculo nono, girogravi Monachi occasione, sortita sit, perpendamus.

CAPUT XIV.

Gottefredi causa, dissidentibus invicem Gallia Præsulibus, agitata Sæculo nono, Augustini nomen non modo non avertit, ut celebret potius.

Augustinum sub Gottefredi corio vapulasse, justamque damnationis sententiam subiisse, sæculo nono, Launoji decretum est. Id ut evincat, aut certe otiosis, & ignavis lectoribus vendiderit, miserum Monachum fidem Hipponensem Episcopi discipulum ponit, qui Magistrum doctrinam (Pag. 106. & 107.) puram, atque sinceram, in Italia, Pannonia, Norvegia, atque Germania prædicaret: tum illum a Rabano in Synodo Moguntina, ab Hincmaro in Synodo Carisiaca, ac tandem ab Amolone Galliarum Primate damnatum referret; rei patronis, ac defensoribus frustra reponentibus, nihil illum ab Augustini (Pag. 111.) sententia distare, unamque utriusque doctrinam esse, contententibus.

Non hic ego, ad repellendam Augustiniano nomini illatam injuriam, recentioris ævi scriptores clarissimos advocabo, qui Gottefredum inique, aut certe per obreptionem, & ex facti errore damnatum, eruditis lacubrationibus demonstrant. Non ejus, quo tempore lis moveretur, patronos, ac defensores percensebo, numero, eruditione, ac sanctitate superiores; Sanctum Remigium Lugdunensem, Sanctum Prudentium Tricastrum, Florum Diaconum, Raturam Corbejensem, Lupum Servatum Ferrariensem Abbatem, aliosque non paucos. Non Synodos in causam ejus ingressas appellabo, Præsulum numero frequentiores, quæ latam in Gottefredum Moguntinam, & Carisiacæ sententiam resciderunt; Valentianam nimirum, ex tribus Provinciis Lugdunensi, Viennensi, & Arelateni congregatam; Lingonensem, atque Tullensem ad Saponarias, duodecim Provinciarum Episcopis constantem, Carolo Calvo, ejusque Nepotibus Lothario, & Carolo Regibus assidentibus. Non demum Nicolai I. Romani Pontificis, quod cæteris præstat, judicium adferam, quo Valentini, ac Lingonensis Concilii Capicula confirmavit, teste sancto Prudentio in Annalibus, ab ipso Hinc-

Hincmaro laudatis Epistola 24. ad Egilonem: Nicolao Papa Pontifice Romano, de gratia Dei, & libero arbitrio, de veritate geminae prædestinationis, & de Sanguine Christi, ut pro credentibus omnibus sufficit, fideliter confirmat, & catholice decernit: quod idem in *Analibus* Bertinianis ad annum 859. legere est. Quibus omnibus planum fieret, Augustini nomen, si quid forte in Gottescalchi damnatione detrimento tulisset, multo fenore, majorique gloria cumulo, contraria sententia refertum esse.

Id unum refellendo Launoio reponere juvat; Ecclesiam Gallicanam, in partes licet discissam occasione Gottescalchi, aliis scilicet aduentibus, aliis repugnantibus, in Augustini tamen doctrinam conjunctis animis conspirasse, eundemque motum de divina gratia controversæ arbitrum suscepisse. Cum enim ancipites essent Gottescalchi assertiones, variisque sensibus obnoxia; possentque perinde vel minimo flexu, in Prædestinationum blasphemias detorqueri, vel in Augustini sententiam revocari; infelicem Monachum alii damnabant ut hæreticum; alii ut catholicum abolvebant, prout quisque versatilium propositionum sensum figeret; cum tamen omnes ad unum, qui quæ Gottescalchum iudicio persequantur, Augustini sensum nulli censura obnoxium faterentur; reumque absolvendum omnino dicerent, si semotis strophis, atque ambagibus, cum summo divinæ gratiæ Doctore sentiret. Tantum igitur abest, ut agitata sæculo nono miseri Monachi causa Augustinianæ doctrinæ labem inuenerit, ut potius decus attulerit. Quandoquidem Ecclesia Gallicana contrariis studiis agitata, in hoc unum conspiravit universa, ut Augustinus summus divinæ gratiæ controversiarum arbiter haberetur, nullique censuræ censeretur obnoxius, qui doctrinam ejus puram, castamque profiteretur.

Hoc igitur opus, hic labor est, ut rem ita gestam, eoque affectos animo Galliæ Præfules, cæteroque in Gottescalchi causam ingressos, in præsentia demonstremus. Et quidem, cum Augustino plane sensisse, ejusdemque auctoritatem in cælum usque extulisse, quotquot Gottescalcho patrocinantur, fateur ultro Launojus: patet namque res ipsa per sese. Quid enim hoc sancti Prudentii Tricassini monito luculentius, in Epistola ad Hincmarum, & Pardium data? Hoc primum precipueque moneo, & postulo, ut doctrinam Beatissimi Patris Augustini, omnium absque ulla dubitatione undecumque doctissimi, sanctarum scripturarum auctoritati, in omnibus concorsissimam, (quippe nullus Doctorum abstracta earum serupulosius rimatus sit, diligentius exquisierit, verius invenierit, veracius prosulerit, luculentius enodaverit, fidelius tenuerit, robustius defenderit, essulius disseminaverit) vestri Pontificatus tempore, commento quolibet inapugnari non permitatis: quando tanta cælestis gratiæ munere donata existit, ut nullo cuiusquam conamine ullatenus evelli possit: cum eam, & Apostolicæ Sedis sublimitas, & rotius Ecclesiæ catholice unitas, auctoritate concordissima approbavit, ac roboravit; adeo ut nullus ei singulariter, verum universitati Ecclesiæ catholice, cum ea, & in ea queat amitti.

Quid hac etiam sancti Remigii Lugdunensis Archiepiscopi observatione disertius, Libro de tenenda immobiliter Scripturæ sanctæ veritate, & Sanctorum Orthodoxorum Patrum auctoritate fideliter seclanda cap. 4. De Beati Augustini Libris, & scriptis, in quibus ex necessitate nove, idest Pelagianæ heresimæ destruendæ, & fidei catholice defendendæ, instantissima intentione, de natura, & gratia, & libero arbitrio, de correptione, & gratia, de prædestinatione Sanctorum, & dono perseverantiæ, ac de Baptismo parvulorum, juxta profundita-

tem Scripturæ, & Evangelicæ, atque Apostolicæ doctrinæ regulam multipliciter disputavit, adhuc ipso vivente, sicut Præfator, & Hilarius ad eundem scribunt, & multo magis post obitum ejus, propter obsecravitatem rerum, & tarditatem minus intelligentium, multiplex querela, maxime intra Gallias exorta est. Sed cæpitur per divinæ misericordiæ providentiam, & Conciliis, ac statuis Beatissimorum Patrum, & Decretis, atque auctoritate Apostolicæ Sedis Pontificum solertissime sedata, atque sanata, ita ut stultis, & indisciplinatis questionibus silentium imponeretur, & sanctissimi, ac sincerissimi Doctoris auctoritas, in omnibus Ecclesiis, atque in ipsa Sede Apostolica confirmaretur. Quod ubi Cælestini Romani Pontificis Epistolis demonstravit, ita demum colligit: Hunc igitur Beatissimum, & fidelissimum Patrem, semper in communionem Sedis Apostolicæ habitum, & ab ejus etiam Pontificibus, inter Magistros fidei doctrinæ venerabiliter receptum, & ab ipsis tam clare, & honorifice, contra obversantes, & obloquentes defensionem, in usum impostis improbis silentio, omnem de eo iustificationem comprimentam, ac repellendam decernerent; etiam nos tota fidei devotione honoramus, toto studio, & intentione pietatis sequamur. . . Omnino abest . . . ut abjiciamus clarissime veritatis dogmata, que in verissimis, & probatissimis Libris ejus, non solum in cæteris mundi partibus, sed etiam in ipsa Sede Apostolica, omnis catholice suscipit, & servat Ecclesia. Ita Remigius una cum celebri Ecclesia Lugdunensi: cui per omnia concinit Lupus Servatus *Questione 2. de Prædestinatione*, Florus Diaconus, & Lugdunensis Ecclesiæ Theologus, Ratramus Corbejenis, in adornatis de divina prædestinatione eruditus Opusculis.

In eos itaque tota recidit difficultas, qui in Gottescalchum sententiam tulere, Rabanum nimirum, Amolonem, & Hincmarum; num si perinde, summa in Augustinum, ejusque doctrinam religionem teneretur: quippe illos de industria, atque ex animo, Augustinum per Gottescalchi latus petiisse, Præfulesque doctrinam recte perceptam in Monacho condemnasse, contendit auctissimus Criminator. Verum illos quoque, in Augustinum ejusque doctrinam bene affectos fuisse, nec alia de causa in miserum Monachum pronuntiasse, quam quod illum a sancto Doctore toto ostio aberrasse crederent, certoliquet, ac brevi recensione demonstrat.

Rabanus Archiepiscopus Moguntinus, a quo primum damnatus est Gottescalchus, in suæ Provinciæ Conventu, Epistola ad Heberardum Comitum data, sanctissimum gratiæ Defensorem, ab infelici Monacho laudari, in suæ doctrinæ præsidium, maleste fert; quod ab ejus erroribus procul abisset clarissimus Doctor: *Dicitur enim ipse doctor vester (Rabani verba sunt) multa testimonia excepisse de Opusculis Beatissimi, & doctissimi Patris Augustini, quibus nixit suam sententiam affirmare; cum memoratus Pater, & Doctor Catholicus, contra Pelagianos scribens, qui gratiæ Dei contrarii predicatorum fuerunt, defensor ejusdem gratiæ, non destructor recte fidei fuerit. Eodem affectum animo conjicere licet Haymonem Halberitensem, qui una cum Rabano damnationis sententiam tulit, in Synodo Maguntina. Adornatis enim in Epistolis Divi Pauli eruditissimis Commentariis, Augustinum in exponendo prædestinationis mysterio Magistrum amplectitur, cæterisque Ecclesiæ Doctoribus anteposit: Secundum Beatum Augustinum, inquit in 2. Epistolam ad Corinthios cap. 12. adhuc necesse est ad aliorum ascendere, & profundiora sentari, qui in eliciendis questionibus, omnes Doctores post Apostolos præcellit.*

Amo-

Amolo Archiepiscopus Lugdunensis, Gottescalchi impugnatorum alter, Epistola eidem ipsi inscripta, id illi vitio vertit, quod Augustini testimonium perperam intellectis abuteretur: *Tertio loco displicet vobis, quia, & divinarum Scripturarum testimoniis, & sincerissimis sanctorum Patrum dictis, tam perverse abuteris; ut hæc omnia, que manifestissime adversus divinam veritatem, & paternam fidem disputas, ex illis non recte intellectis, multipliciter affirmare contendas. Nemini vero dubium est, Augustinum præ cæteris, a Gottescalcho laudari solitum fuisse. Tum subinde recenitis Novatoris erroribus, Obsecro, inquit, ubi hæc unquam in Scripturis sacris legisti? Ubi in sanctis, & Catholicis Ecclesiæ Doctoribus invenisti? Adeo scilicet Amoloni perfectum erat, nihil ejusmodi quidem in Augustino reperiri. Ac tandem fuit Epistolæ finem, Arausicanæ Synodi Canones, quos ex Augustino delibatos nemo nequit, Gottescalcho ingerit, ut certas de gratia, & prædestinatione fidei regulas: Ad extremum, inquit, breviter tue intimo charitati, gestum esse intra Gallias, (aberrant in nota temporis) temporibus pene Beati Pape Leonis, sive Agapiti, Concilium venerabile, & Ecclesiæ Dei valde utile, a pluribus Episcopis, quibus præfuit admiranda sanctitatis, & virtutum ac miraculorum, Beatus Casarius Arlatensis Episcopus: ubi diligenter de gratia Dei, & libero hominis arbitrio, de præscientiæ, & prædestinatione divina, constat esse definitum, qualiter moderatissima, & perpensissima ratione, sentiendum, tenendum, & docendum sit.*

Idem ille Lugdunensium Archipræful, Opusculo 2. de gratia, & libero arbitrio, non ita pridem a Sirmondo in lucem edito, Augustinum Gottescalcho eripit, summumque post Apostolos Prædestinationis, & gratiæ Magistrum veneratur: *Negue contrarium, inquit, putari debet, quod in dictis Sancti Augustini, forsitan, & aliorum Catholicorum Doctorum, aliquoties inveniri solet, impiis quoque ad æternam damnationem, sive ad æternum interitum prædestinatos. . . Sed jam audiamus Beatum Augustinum, quomodo & ipse, post Apostolum præcipuum prædestinationis, & gratiæ predicator, hortetur fideles ad studia pietatis, & instantiam orationis, ut mereantur accipere premium vocationis.*

Quid plura? Augustinianarum Sententiarum excerptum, singulari Opusculo collegit Amolo, ex iis maxime libris, quos referos erroribus Launojus obtendit; ut quid de controversiis tunc temporis agitatis fenserit, ac docuerit Sanctissimus Doctor, hujus unius verbis patefaceret, ac tanquam certam fidei professionem lectoribus exhiberet. In cuius iudicio Opusculi Præfatione, ita fideles ad Augustinianæ doctrinæ, cujus summam exhibet, studium adhortatur: *Legat, inquit, fidelis quisque fideliter subnexas Beati Augustini sententias, quas ex libris ejus studiose collectas, & eodem Domino adjuvante salubriter ordinatas, in hoc libello avidè carpendas, ac dulciter proponimus ruminandas, ut devotis, & simplex lector, ne magnis, & multiplicibus prædicti Patris disputationibus fatigetur, vel etiam profunditate, ac perplexitate tantarum questionum deterreatur, aut perturbetur, brevi compendio discat, unde fidem suam fideliter edificet, & actionem salubriter informet. . . Audiamus itaque fideliter, & diligentissime discamus, in his brevissimis, & suavissimis Beatissimi Patris dictis, videlicet quid sentiendum, & tenendum sit, juxta certissimam fidei Catholice regulam, de originali delicto ex Adam in omne humanum genus transfuso; de libero arbitrio in Adam variato, & per Christum sanando; de gratia Dei, que genus salvatur humanum, de modo justitiæ fidelium in hac vita, de utilitate correptionis, & exhortationis, de prædesti-*

natione, electione, & vocatione Sanctorum, de dono perseverantiæ usque in finem, quo pervenitur ad bonum, quod non habet finem. Hac Amolo, Gottescalchi oppugnatorem, ac damnatorem unum, dignitate, atque auctoritate præcipuus. Et hic vero Augustini auctoritatem nihil fessisse, eundemque consulto in Gottescalcho damnasse putandum erit? Dicat Launojus, si potis est.

Hincmarus ipse, qui actus præ cæteris in Gottescalchum efferebat, ejusque defensores mordacioribus scriptis insectatus est, Augustini auctoritatem nihilofecius agnovit, eumque pendentes controversiæ iudicem veneratus est: nec ob aliud miserum Monachum inclementius habuit, quam quod versatiles, ac translaticias assertiones ejus, mitiorem in sensum a cæteris accipi solitas, in blasphemam, atque ab Augustino exorbitantem significationem inflecteret; integram reo indulgentiam concessurus, si bona fide ad sanctissimi Doctoris sententiam accederet. Videas id toto passim Opere de Prædestinatione, quod integrum extat. Augustini Libros eo de argumento, ac de dono perseverantiæ, miris laudibus effert, usque per omnia standum decernit; quod cæteris omnibus majori cura, ac diligentia concinnati sint.

Quin etiam Fidem Orthodoxorum de Prædestinatione Sanctorum, (de præd. c. 17. & 18.) hac Augustini sententia contineri ait: *Hæc est immobilitas veritas prædestinationis, & gratiæ, velut Apostolus ait: Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, prædestinans, nos in adoptionem filiorum, non quia per nos sancti, & immaculati futuri essemus, sed elegit, prædestinavitque ut essemus. Fecit autem hoc secundum placitum voluntatis suæ, non ita modo de sua, sed de illius erga se voluntate gloriatur. Fecit hoc secundum divitias gloriæ suæ, secundum bonam voluntatem suam, quam proposuit in dilecto filio suo, in quo sortem consecuti sumus, prædestinati secundum propositum, non nostrum, sed ejus, qui universa operatur, usque adeo, ut ipse in nobis operetur, & velle. Operatur autem secundum consilium voluntatis suæ, ut simus in laudem gloriæ ejus. Quibus nihil luculentius, ac gratius prædestinationis, gratiæque se ipsa victricis commendationem, desiderari a quoquam potest.*

Non absimiliter Epistola Gottescalcho data, quo tempore carcere teneretur, ut illum ad meliorem frugem revocaret, sanctorum Patrum, ac præsertim Augustini, & Properi testimonia congerit longe multa, ut mysterium illi prædestinationis, & reprobationis aperiat, atque ut illi subscribat, vehementer hortatur.

Quid tandem? Ut cœpit ad exitum vergere Gottescalchus, fidei formulam, Prædestinationum erroribus contrariam submisit Hincmarus, eumque obstertatus est, ut sincera subscriptione pravas opiniones ejurare; communionem alioquin etiam in obitu, & sepultura Ecclesiastica post obitum privandus, ni prono animo morem gereret. Inter cætera porro, quæ postrema illa fidei professione amplectenda, atque credenda ingerebat eruditissimus Archipræful, primum istud erit: *Sic crede de prædestinatione a Deo electorum, & reprobatione reproborum; & quia Deus vult omnes homines salvos fieri, licet non omnes salventur; ut qui salvantur, salvantur sit donum; & qui pereunt, pereunt sit meritum. Et quia Deus, & Dominus noster Jesus Christus pro omnibus passus sit, cujus sanguis totius mundi est pretium, a quo extranei sunt, qui aut delictati captivitate redimuntur, aut post redemptionem peccando, & in peccatis corde impenitente perseverando, ad eandem sunt servitutem reversi. Et de gratia, & libero arbitrio, sicut Sanctus Augustinus docet in his Libris suis, idest de correptione, & gratia, de præ-*

destinatione Sanctorum, de dono perseverantiae &c. Quia Sedes Apostolica, & Sancta Ecclesia Catholica, & nos sic credimus, & tenemus. Ita refert Hincmarus ipse Libro de non trina Deitate.

Et erit modo, qui dicat Remensium Archiepiscopum, Augustini auctoritatem despexisse, gratuitamque praedestinationem, gratiamque se ipsa victricem, de industria, atque ex certa sententia in Gottescalcho damnasse? Non dicit profecto Launojus, si frontem habet. Mihi quidem nec libet nec lubet investigare, num is in Gottescalcho exagitando humani quidpiam passus sit; num occultas cum illius patronis, ac defensoribus gesserit similitudines; num ejus propositionum sensum minus attigerit, aut certe minus attingere simularit, ut illum per recti speciem Ecclesiastico iudicio persequeretur. Imo recte ne Augustini intelligentiam affecutus sit, non exprobo. Id mihi factis ad institutum superque fuerit ostendisse, Hincmarum, qui quae illi in urgenda lite Praefules aderant, Augustini sententiam catholicam fidei tesseram posuisse, ab Apostolica Sede, totaque Ecclesia catholica constitutam. Hoc uno femel posito, ac demonstrato, tota Launojus formula cadit.

CAPUT XV.

Augustini Doctrina, post judicatum Gottescalchi causam, summo in Ecclesia cultu excepta est, at Saeculum usque decimum quartum; Wicleffo, aliisque novatoribus opposita.

Historicam narrationem, seu verius fabularum congeriem prosequitur Traditionis investigatio, brevique pagella quingentorum annorum spatium decurrit; a damnato scilicet Gottescalcho, ad Joannem Wicleffum, alterum, si penes illum fides est, Augustini discipulum. Qua fiducia gratiae Doctorem per Gottescalchi latus peritum effutierat superiori capite, (Pag. 113. & 114.) eadem plane discipulus ejus, male multat Magistro, ne mutire quidem, ac missitare ausos, trecentorum annorum spatium, in praesentia comminiscitur: neminemque inventum ait, toto illo temporis tractu, qui puram, atque sinceram doctrinam ejus in scholas invehret; donec duodecimo, ac decimo tertio saeculo audaciores nonnulli suborti sint, qui liberum arbitrium nullum esse dicent, humanamque voluntatem necessitate duci predicarent. Nemp putidissimos errores, certam Augustini doctrinam pro more didicant. (Pag. 115.) Tum ad Wicleffum accedens, cujus horridas blasphemias nihil ab Augustini dogmatibus distare pro certo habet, hunc in Concilio Constantiensi damnatum observat, tamen Hipponensis Episcopi nomen usurparet, hujusque se clientem, atque discipulum profiteretur.

Totum id insultatis, & calumniis plenum nullo negotio revincitur. Quod primum attinet, Augustinianis annis a damnato Gottescalcho trecentos, ne mutire quidem ausos, quod Magistram in Monacho damnatum certo scirent, ex parte jam confutavimus; qui factam, testamque, imo triumphantem in Gottescalchi causa Augustini doctrinam, superiori capite demonstravimus, nullamque idcirco servandi silentii causam ostendimus. Sed & quod illis affingitur trecentorum annorum silentium, perinde a vero abest. Equidem toto saeculo decimo, Gottescalchi scenam proxime secuto, ac etiam undecimo ineunte, neminem, quod sciam, reperire est, qui Augustini doctrinam publica scriptione, ac data opera propagavit. At istud negantis argumenti genus lubricum est: namque neminem vicissim invenire licet, qui eam vel obiter, atque aliud agendo,

vellicat. Id ergo non sinistra, quae cruditorum animis infunderet, de Augustini dogmatibus opinioni tribuendum; sed uni temporum conditioni, quae nullam ventilandam de gratia, & praedestinatione questionem praebuerit occasionem, adscribendum est, inde maxime liquet; quod maxime apud eruditos, ipsosque summos Pontifices estimationis esset ea aetate temporum Augustinus, ejusque doctrina solemniter Ecclesiae iudicio probata, ac veluti consecrata censeretur. Hinc Remigius Antiodorensis in Commentariis Paulinarum Epistolarum, quos illi Codices Mss. Romani, Cassinenses, & Regii tribuunt, ad 2. Epistolam ad Corinthios: Beatus Augustinus, inquit, verum obscurarum subtilissimum indagator, inter ardua sine offensione decurrens. Alii Doctores comparantur stellis, Augustinus Soli: nam sicut stelle lumen a Sole recipiunt, sic omnes Doctores lumen recipiunt ab Augustino. Hermannus Contractus in Chronica ad annum 430. Sanctus Augustinus Hipponensis Episcopus, Ecclesia Christi, & Catholicae fidei propugnator, & defensor invictissimus. Leo IX. Epistola 1. ad Michaelem Patriarcham Constantinopolitanum: Beatus, & Catholicus Doctor Augustinus, in Latinaque Ecclesia clarissimus. (apud Labbeum Tom. 11. pag. 1332.) Gregorius VII. in Decr. ad capit. 6. Gelasi Romani Pontificis, Sanctorum Patrum scripta recognoscens, ac probantis Decretum commendat, quo videlicet Augustinus inter eos Ecclesiae Magistros percensetur, qui nec in fide, nec in predicatione a Sancta Romana Ecclesia deviarunt. Et in Apologetico pro Decretis, illustre Caesitini I. de Augustino elogium ex integro refert, suoque calculo probat. Vir omnium virtutum, inquit, Augustinus, Hipponensis Episcopus, quem & Caesitinus vir Apostolicus in Decretis suis ita nobis commendat: Augustinus, inquit, sanctae recordationis virum &c. (apud Labbeum Tom. 12. pag. 554.) Bertoldus Constantiensis ad Rhenum Presbyter, Gregorii VII. adversus Schismaticos defensor egregius, Libro de vitanda excommunicatorum societate: Nos, inquit, abscque scupulo Sancti Augustini egregii Doctoris asserzioni acquiescere debemus, quem, & Romani Pontifices, juxta attestationem Sancti Caesitini Papae, inter Magistros optimos, cum viveret, habere: cujus & Opuscula post mortem ejus pro authenticis suscipienda Synodali iudicio de crevere. Ita illorum temporum Romae Pontifices, ita Praefules, ita Scriptores insignes de Augustino, ejusque doctrina, magnifice sentiebant. Quis ergo non videat, eam illos circa dubium amplexuros, probaturos, tradituros, si de divina gratia, & praedestinatione disputandi occasio data esset?

Hae omnium primo Anselmo se obtulit, Cantuariensi Archiepiscopo, qui Libros integros de libero arbitrio, ac de concordia praesentiae, praedestinationis, & gratiae cum libero arbitrio concinnavit, cadente saeculo undecimo, & duodecimo ineunte. Is autem in omnibus, ac per omnia Augustinianus est: ut hinc Launojus signentum, de Augustini discipulis, per annos a Gottescalcho damnato trecentos mutire non ausis, magis probes. An non enim Augustiniana vox illa est, Libro de concordia capite 3. Quaevis non omnibus det (gratiam) quoniam quis vult miseretur, & quem vult, indurat: nulli tamen dat pro aliquo praecedenti merito, quoniam quis prior Deo dedit, & retribuetur ei? Si autem voluntas per liberum servando arbitrium quod accipit; meretur aut augmentum acceptae justitiae, aut etiam potestatem pro bona voluntate, aut premium aliquod. Hae omnia fructus sunt primae gratiae, & gratia pro gratia, & ideo totum imputandum est gratiae, quia neque volen-

volentis est quod vult: neque curvensis est, quod currit, sed miserentis est Dei. Omnibus enim, excepto solo Deo, dicitur: Quid habes, quod non accepisti? Quid gloriaris quasi non accepisset? Annon, & illud Augustinianaum, quod habet capite 1. ubi falli nescium divinae praesentiae lumen, ejusdemque cum humana libertate concordiam repetit ex summa, quam Deus obtinet in omnes homines, potestate, supremoque in eorum voluntates imperio? Quod certe nusquam nisi in hypothese gratiae se ipsa victricis accidere potest: Quoniam enim Deus, quod vult, D. Anselmi verba sunt, non potest non esse: cum vult hominis voluntatem nulla cogi, vel prohiberi necessitate ad volendum, vel ad non volendum, & vult effectum sequi voluntatem, tunc necesse est voluntatem esse liberam, & esse, quod vult.

Hunc non longo fecutus est intervallo D. Bernardus, annis a Gottescalcho damnato trecentis nonnum elapsis, in has de divina gratia controversas ingressus, edito singulari tractatu de gratia, & libero arbitrio. Quam individue haeretic Augustino, diserte significavit Epistola 77. seu Tractatu ad Hugonem Victorinum cap. 2. Ab iis duabus columnis, Augustinum loquor, & Ambrosium, crede mihi, difficile avellor. Cum iis mo, aut errare, aut sapere fateor. Equo vero pacto ab Augustino avelli se passus esset, quem uti Ecclesiae catholicae linguam venerabatur? Sermo de sancto Stephano: Recolitis quid illa Ecclesiae lingua, Augustinum loquor, de hoc Martyre senserit. Nusquam autem Magistro tenacius haesit mellissimus Doctor, quam in agitatissimis instituto de divina gratia controversis. Quod ne proluxa locorum recensione planum faciam, eo me levavit onere Ranutus Hignus Monachus Cisterciensis, eximio opere, cui titulum fecit: Divi Bernardi Tractatus de gratia, & libero arbitrio Commentarii illustratus, Sancto Augustino primario Ecclesiae christiane propagatori consensu demonstratus, atque a filiorum athenorum depravationibus vindicatus. Nonnulla tamen ad promulandum dabo, ex capite ultimo; ubi nonnullis Apologeticis oraculis recensitis, ad gratiae efficaciam demonstrandam, ita demum colligit Sanctissimus Abbas: Verba sunt non mea, sed Apostoli, qui omne, quod boni esse potest, id est, cogitare, & velle, & perficere pro bona voluntate, attribuit Deo, non suo arbitrio. Si ergo Deus tria haec, hoc est, bonum cogitare, velle, perficere, operatur in nobis: primum profecto sine nobis; secundum, nobiscum; tertium, per nos facit. Siquidem immittendo bonam cogitationem, nos praevincit; immutando etiam malam voluntatem, sibi per consensum jungit; ministrando, & consensui facultatem, fors per apertum opus nostrum interius apifex innoscit. . . . Ipsa (Gratia) liberum excitat arbitrium, cum seminat cogitatum; sanat, cum immutat affectum; roborat, ut perducatur ad actum; servat, ne sentiat defectum. Sic autem ista cum libero arbitrio operatur, ut tantum illud in primo praevinciat, in ceteris comitatur; ad hoc utique praevincens, ut iam sibi deinceps cooperetur. Ita tamen quod a sola gratia captum est, pariter ab utroque perficitur: ut mixtum, non sigillatim; simul, non vicissim, per singulos profectus operentur. Non partim gratia, partim liberum arbitrium, sed totum singula opere individuo peragunt. Totum quidem hoc, & totum illa, sed ut totum in illo, sic totum ex illa. . . . Dei promissum (Apostolus) suum appellat depositum, & quia credidit promittenti, fidenter promissum repetit. Promissum quidem est misericordia, sed iam ex justitia persolvendum. Est ergo, quam Paulus suscepit, corona justitiae, sed justitiae Dei, non suae. Justum quippe est, ut reddat, quod debet: debet autem, quod pollicitus

Serry Tom. V.

est. . . . Cujus tamen suae justitiae ipsum Deus voluit habere consortem, ut & corona faceret promeritorem, In eo enim sibi iustitiae consortem, & coronae statui promeritorem, cum operum, quibus erat illa reposita corona, habere dignatus est coadjutorem. Porro coadjutorem fecit, cum fecit volentem, hoc est, suae voluntati consentientem. Itaque voluntas in auxilium, auxilium reputatur in meritum. Si ergo a Deo voluntas est; & meritum. Nec dubium quin a Deo sit, & velle, & perficere pro bona voluntate, Deus igitur auctor est meriti, qui & voluntatem applicat operi, & opus explicat voluntati. Alioquin si proprie appellatur ea, quae dicitur nostra merita; spei quaedam sunt semina; caritatis incentiva, oculis praedestinationis industria, futurae felicitatis praesagia, via regni, non causa regnandi. Haec ibi. De praedestinatione vero differens Sermo 4. de verbis Isaiae, hanc solus divinae gratiae opus esse docet. Illud quippe ad Romanos B. recolens, quos praeservit, & praedestinavit. . . . haec habet: Initium meum gratiae est, & non habeo quid mihi in praedestinatione attribuiam, sive vocacione. Non sic sane ab opere justificationis alienus sum: operatur, & illud gratia, sed plane mecum. . . . Consummatio quidem & ipsa solius gratiae est, nec est mihi in hac parte, vel cum ea, sive in ea gloriaris, quasi coadjutor videar, ac cooperator. . . . In quorum electorum numero indignos nos servos nominis sui ipsa, de qua locuti sumus, constituit dignetur misericordia, quae ab aeterno regit, & usque in aeternum super electos, in medio quidem aliquatenus ostendens liberum arbitrium, meriti gratia; principium vero, & finem omnino soli vindicans sibi. Quas omnes mellissimae Patris loquendi formulas, erroris notavit in Augustinum audacissimus Cenfor.

Bernardo coaevus, ac familiaris Hugo Victorinus pari Augustinum veneratione coluit, pari religione sectatus est; ac tanta nominis fama, ut Alter Augustinus, si Tritemio fidem damus, aetate sua sit appellatus. Suam in sectando Magistro fidem testatur Sermo 99. ceterosque ut idem praesent, adhortatur: Lingua ejus Augustini calamus scribere velociter scribentis extitit: quia Spiritu sancto docente, ac ducente, verbum Dei elegantissime dispersavit. Unde, & de ipso in hac ejus solemnitate canimus: quod Propbetarum, & Apostolorum plenus spiritu, quae perixerunt mysteria, fecit nobis perita, post quae secunda dispensandi verbi Dei primus refulsit gratia. . . . Non solum autem quae in regula ejus continentur, verum & cetera, quae Sacram Scripturam exponendo, tractando, exhortando scripsit, credendo, amando, operando teneamus, ut superna praemia consequamur. Nec satis suam in Augustinum religionem testari fuit: exolvit plane, atque tum maxime, ubi de praedestinatione, & gratia disputavit. In Summa Sententiarum, Tractatu 1. capite 12. Cum praedestinatio divina sit electio; juxta illud Apostoli, quos elegit ante mundi constitutionem: solet quaeri, quare hunc elegerit Deus, magis quam illum, ut de Jacob, & Esau? Quidam dicunt, hunc elegit, quia talem futurum eum esse praeservit, qui in eum crederet, & serviret ei. Sed hoc Augustinus retractat in Libro Retractionum, plane ostendens, quod si propter opera futura electus esset, iam non ex gratia electio esset: Si enim ex operibus, ut ait Apostolus, iam non est gratia. Idem in Libro de praedestinatione. Non quia futuros tales nos esse praeservit, ideo elegit; sed ut effemus tales, per ipsam electionem gratiae suae, quae gratificavit nos in dilecto filio suo. Et in Annotationibus elucidatoriis Quaestionum circa Epistolam D. Pauli ad Romanos, Quaestione 235. Queritur autem, quare potius elegerit Jacob, quam Esau? Similiter de quolibet

L 11

electo,

electo, & reprobo idem potest queri. Non enim potest dici, quod propter futura merita bona, vel mala, alter sit electus, & alter reprobatus: sic enim, quod est temporale, causa esset ejus, quod est aeternum. Item si dicatur, quod Jacob sola gratia sit electus, Esau propter originale peccatum sit reprobatus; queritur, quare propter idem peccatum Jacob non sit reprobatus, vel quare Esau ex eadem gratia non sit electus? Solutio; si tamen solutio debeat dici; ostendere aliquid esse insolubile. Dicunt sic factum esse; quia Deus voluit fieri: Si autem queratur, quare sic voluit? stulta est questio; quia divina voluntatis queritur causa, cujus nulla est; imo ipsa omnium est causa prima, & principalis. Sed Beatus Hieronymus dicit, quod Deus nihil fecit quia vult, sed quia ratio est sic fieri. Ideoque non incongrue potest sic queri: cur hoc voluerit, & responderi: quia iudicia Dei abyssus multa. Possimus tamen dicere, salva secretorum reverentia, & absque supercilio assertionis; quod ideo potius elegit Jacob, quam Esau, quia prescivit majorem utilitatem provenire bono universitatis, ex electione Jacob, quam Esau. Quodnam autem sit illud majus communis bonum, exponit questione proxime sequenti: Sed iterum queritur, cur major utilitas provenit ex electione Jacob, quam Esau? Solutio: quia magis commendatur gratia ex electione Jacob, quam Esau. Item queritur, quare magis commendatur ex electione Jacob, quam Esau? Solutio: quia minor erat natu; si enim major natu eligeretur, videretur, quod privilegio natiuitatis hoc fieret. Eo itaque, ex Hugonis sententia, recidunt univerfa, ut quavis eliminata praescientia meritorum, in Dei nutum, ejusque gratie commendationem referantur.

Rupertus Tuitiensis Abbas, Augustinianae doctrinae admirator, & vindex, hac ipsa aetate, ac nondum elapso post Gottescalchi tragediam saeculo tertio, liberam de Augustino vocem emittit. Hoc elogio doctrinam ejus celebrat Libro 7. de Operibus Spiritus sancti cap. 19. Unum tantum ex eis (nimirum Doctoribus) contingimus, in quo ipse Spiritus manifeste operatus est, quod se dignum fecit ad laudem suam, ad Ecclesiae suae defensionem, catholicaeque fidei, perpetuamque munitionem. Ille est Augustinus, columna, & firmamentum veritatis, & vere columna nubis, in qua thronum suum posuit sapientia Dei, cujus ex ore distillare non cessavit pluvia salutaria, imo fluere impetus fluminis contra flumen illud hereticorum, quod, ut superius diximus, post mulierem, id est, Ecclesiam, de ore suo draco diabolus emisit. Et cum multa de ejus ingenii sublimitate dixisset, ita demum concludit: Hoc est, in quo jure sanctum scientiae Spiritum laudamus, quia virum talem, & sic foris praeparatum reddidit, & sic intus eo dignatus est uti, ut contra omnes hereses tota vita sua depugnans, voce, & litteris tanta scriberet, quanta nemo in vita sua legere sufficit: Unde, & quidam non inaniter dixisse ferunt: mentitur, qui se totum legisse fatetur Augustinum. Doctrinam porro insigui illo elogio commendatam compendio digessit, concinnatis in Joannis Evangelium Commentariis: ubi multa de gratia, praedestinatione, reprobatione, ex Augustini sententia disputat, ut vel ex ipso prologo notum est: *Alta mysteria*, inquit modestissimus Abbas, *qua in hoc splendore Evangelii, velus grandis aquila percolavit magnus Doctor Augustinus, nos eadem quidem via, sed non omnino iisdem vestigiis subsequi conentemur.* Nam ille quidem alta montium percolat cacumina; nos interdum, & circa radices inas occupabimur. Ille praecelsae arboris superiora quoque pomae carpere festinat; nos terrae quoque proximas, quae parvulis reliquit, attingere conabimur Evan-

gelice littere ramusculus. Ut quia grandioribus, in alta Mysteriorum explanatione satisfactum est, nunc parvulis, id est, nostris similibus, continuatio quoque littere subvinctus.

Petrus Lombardus Episcopus Parisiensis, Sententiarum Magister, laudatis Scriptoribus suppar, Augustinum, quem doctrinae ducem in ceteris quibusque Theologicis tractationibus aemulatus est, in his de divina gratia, & praedestinatione controverfibus ad verbum exscripsit, Libroque ab eo ultimo edito pene ex integro deservavit, Libro 1. Sententiarum Distinctionibus 40. & 41. & Libro 2. dist. 26. 27. 28. & 29. ex quibus aliqua tantum decerpere, causa, quam hic agimus, jactura esset; ea autem referre ex integro, inutile, ac supervacaneum existimamus.

Gillebertus Svinshetenfis Abbas, Sancti Bernardi, quo vivente Monachum induerat, religiosus, & eruditus aemulator, in Sermonibus super Cantica, quos elegantissime concinnaavit, ibi incipiens, ubi pius parens scribendi simul, & vivendi finem fecerat, eadem illa doctrinae capita ponit, brevis quidem, sed eliquatissimis verbis, Sermone 30. Novit dominus, qui sunt ejus. . . . Ideo moveri non possunt ad frenum Leonis, quia immobili divinae notitiae continentur signaculo. Bonum enim signaculum notitia Dei. Notitia, quae secundum populum est, secundum quod vocati sunt sancti. Firmum est signaculum hoc notitiae ejus, quia nihil ei desperit. Non tantum non deperit ei nihil; sed ipsa salvandos parit, ipsa praedestinat, ipsa signat, quos suos esse velit. Quibus verbis divinae praedestinationis firmitatem ex divino proposito reperit, quo quos suos velit esse, ex aeternitate definiit. Tum ex ea gratuita praedestinationis firmitate, divinique beneplaciti immobilitate, gratiam ex tempore conferendam, & liberi arbitrii cooperationem, tanquam a prima radice repetendam decernit: *Geminum signaculum*, inquit, *divinum propositum, & humanum studium: divina providentia, & humana diligentia. . . . Vnde duas hujus signaculi partes; unam divine tantum gratiae, alteram, & gratiae, & libertatis: Illam propositi, hanc adiutorii. Secunda haec pars libertatis nostrae infirmum arbitrium dirigit: nam prima praedestinando disponit. In prima, qui sunt ejus, Dominus providendo novit; in secunda nobis innovat. Illa causa, haec est illius effectus. Illud signaculum immobile est; hoc probabile. Illud signaculum est, istud signaculi signum. Illa radix est, hic fructus. . . . nam ipse in beneplacito suo novit, qui sunt ejus, & ponit eos ut fructum hunc plurimum afferant.*

Elredus Abbas Rievallensis, eodem vertente saeculo, Augustinianam de gratia victrice, gratuitaque praedestinatione doctrinam fufe tradit Libro 1. Speculi caritatis, a cap. 10. ad 15. multa de divini auxilii efficacia, de ejusdem cum humana libertate concordia, de illius gratuita, & liberali largitione, de gratia electis peculiari, de differentia hominis itantis, & lapsi, ad discretionem praedestinationum a massa perditionis sola Dei bonitate facta, juxta Augustini principia differens, Ex multis unum, alterumque contonem exhibeo, ut fidelissimum Sancti Doctoris discipulum noris: *Ut opus, (inquit capite 11.) quod in nobis, sive per nos operatur, etiam nostrum sit, inclinat voluntatem, ut consentiamus, sicut ex ejus gratia merces fit nostra. . . . Ut autem sim volens in bono opere, Deus est, qui operatur, & velle, ipse deinde voluntatem excitans ad petendum, ad querendum, ad pulsandum, dat gratiam pro gratia, perficere scilicet pro bona voluntate. Postremo, quia vita aeterna bonorum operum merces est, ipsam dans coronat dona sua, quae voluit esse merita nostra. Capite vero*

15. de gratuita praedestinatione quorundam, ceterorumque desertione sermonem inlituens haec habet: *Si ergo homo ex vasis, quae facit, quae voluerit deputat honori, quae voluerit exponit contumelia, nec quisquam est, qui causetur injustum; tu calumniaris, si Deus ex vasis omnibus iustissime contumelie exposcit, quae voluerit, relinquit; quae voluerit, in pristinum reformet honorem, quibus voluerit, debita inferat damnationem? Si, inquam, figulus in vasis, quae de eodem luto compingit, discernendis, ipsa ejus voluntas iustitia est; quomodo non multo magis in omnibus, quae ex nihilo creavit omnipotens, discernendis, ordinandis, sumendis, defendendis, salvandis, damnandis, ipsa ejus voluntas summa iustitia sit: Ergo miseretur cui voluerit, & misericordiam praestat in quem sibi placuerit, & quem vult, obdurat iustissime deservendo, & quem vult, emollit piissime miserando; & quidquid vult, facit, nec injustum aliquid facit, quandoquidem inter iustum, & injustum sola ejus discernit voluntas, quae non est aliud, quam ipsa equitas: nec ejus voluntas ex alio pendet lege iustitiae, sed lex iustitiae ex ejus utique pendet voluntate.*

Dicit modo Launojus, quo ex tripode revelationis accepit; Augustini discipulos, per annos a Gottescalcho damnato trecentos, Magistri doctrinam puram, atque sinceram vulgare minime ausos: cum haec illi, vulgatis per universam Galliam, Angliam, Germaniam scriptioibus, publicarent? Verum est illa Launoji perversitas, ut non aliam Augustini doctrinam norit, nisi putidam hereticorum blasphemias, ab ipsomet data opera confutatas, quae, & excisum liberum arbitrium, & humanam voluntatem necessitate ductam vociferantur. Equis enim nesciat in iis refellendis, magnam studii parem possideat Praesulem Hippo-nensem, non modo ante sobortam haereseis Pelagianam, dum in Manichaeos signa conferret, verum etiam quo ex tempore, adversus divinam gratiae hostes aciem movit? Legatur Liber 1. de Peccatorum meritis, & remissionis capite 2. Liber de Gratia Christi cap. 32. Liber de Spiritu, & littera cap. 33. & 34. Liber de Gratia, & libero arbitrio cap. 2. 15. & 18. Liber de Natura, & Gratia cap. 32. 43. 64. 65. 67.

(Pag. 114.) Equidem instauratas a multis, undecimo cadente saeculo, ac duodecimo ineunte, illas ipsas de excisa hominis libertate blasphemias, haud infideliter notat Launojus, ex Divo Anselmo, & Divo Thoma, (quamvis neutrius, pro more suo, loca indiget); id enim Archiepiscopus Cantuariensis Libro de Concordia cap. 3. & Doctor Angelicus Quest. 6. de Malo articulo 1. profitentur: at eas ex Augustini principii fluere, quod unum queritur in praesentia, tantum abest, ut vel obiter innuant, ut illas potius ex Augustini principii confutent: *Sunt nostro tempore multi, inquit Sanctus Anselmus, qui liberum arbitrium esse aliquid penitus desperant. In hac itaque questione, haec erit intentio, ut liberum arbitrium simul esse cum gratia, & cum ea operari in multis monstremus.* Ita porro demonstrat cap. 1. Quoniam enim, quod vult Deus, non potest non esse; cum vult hominis voluntatem nulla cogi, vel prohiberi necessitate ad volendum, vel non volendum, & vult effectum sequi voluntatem, tunc necesse est voluntatem esse liberam, & esse, quod vult. Annon vero id ex Augustino delibatum, Libro de Gratia, & libero arbitrio capite 21.? *Agit omnipotens in cordibus hominum etiam motum voluntatis eorum, ut per eos agat, quod nos agere ipse voluerit, qui omnino injuste aliquid velle non potest.* Doctor autem Angelicus ita eundem errorem percerent, ac confutat: *Quidam posuerunt, quod voluntas hominis ex necessitate movetur ad aliquid eligendum: nec*

tamen ponebant, quod voluntas cogeretur. Non enim omne necessarium est violentum. . . . Haec autem opinio est haeretica: tollit enim rationem meriti, & demeriti in humanis actibus. Non enim videtur esse meritum, vel demeritum, quod aliquis sic ex necessitate agit, quod vitari non possit. Nihilque, & libet petunt ex Augustino Lib. de lib. arbit. cap. 18. & lib. de Nat. & Grat. cap. 67. Quis peccat in eo, quod nullo modo caveri potest? Peccatur autem: caveri igitur potest.

(Pag. 115.) Clamat Launojus, Joannem Witklesum harum blasphemiarum, aliarumque inde fluentium, saeculo decimo quarto instauratorem, Augustini nomen iactasse, nec tamen Synodi Constantiensis damnationem evasisse. Bellum profecto! Augustini nomen iactabat ille: at iactabat, & Pauli: an ergo blasphemum dicemus Apollonem? Ut quid itaque blasphemiam reum habebimus Augustinum, quod ejus patrocinium Witklesus obtulerit? Synodi Constantiensis censuram novator subiit, tametsi gratiae vindicis iactaret nomen. Ita sane: at non idcirco, quod Sanctissimum Doctorem damaortoni obnoxium exitimaret facta Synodus, eundemque pari cum novatore censura petunt velle; sed quod stultam novatoris iactantiam certo sciret. Certe quam alte Patrum Constantiensium animis defixa esset, Augustini de gratia victrice sententia, compertum satis ex solemnibus praedicatione, compertum satis ex solemnibus praedicatione, quam singulis Sessionibus praemittebant; quamque secutus inde temporibus, Clemens VIII. ejusdem doctrinae studiosissimus, flexis genibus fundere solitus erat, dum celebres de divinis auxiliis congressus haberentur. Sic illa se habet: *Adde nobis, quae sumus, Domino sancto Spiritu, peccati quidem immunitate detentis, sed in nomine tuo specialiter congregatis. Veni ad nos, & dignare illabi cordibus nostris: doce nos, quid agamus, quo gradiamur, ostende, quid efficiamus, operare: esto salus, & suggestor, & effector iudiciorum nostrorum, qui solus cum Deo Patre, & ejus Filio nomen possides gloriosum. Non nos patiaris perturbatores esse iustitiae, qui summae veritatis diligis aequitatem; ut in sinistram non nos ignorantia trabas, non furor inflat, non acceptio numeris, vel persona corumpat; sed JUNGE NOS TIBI EFFICACITER SOLIUS Tuae GRATIAE DONO: ut simus in te unum, & in nullo devotius a vero: quatenus in nomine tuo collemus, sic in cunctis temeamus, cum moderamine pietatis, iustitiam, ut & hic a te in nullo dissentiat sententia nostra, & in futuro pro bene gestis consequamur praemia sempiterna. Per Dominum nostrum, &c.*

CAPUT XVI.

Augustinus a Lutheri, & Calvini erroribus remotissimus, summa veneratione a Tridentina Synodi Patribus exceptus.

Quod unum Launoji petulantiae addi posse videbatur, ut Lutherus ipse, atque Calvinus Augustini discipulis adjungerentur, id demum ad mensuram cumulum accessit. (Pag. 116.) Hos ex Augustini schola prodixisse, ut in humanae libertatis excidium conspirarent, sidenter pronuntiat audacissimus blatero: ac ne summa imprudentia summa quoque deest infamia, Zuin-glium, quem purum putumque Pelagianum nemo nescit, Lutero, & Calvino, ad horrida Hippo-nensis dogmata diffundendam, comitem adiungit. Equidem ad minueendam utcumque audacissimae assertionis inviam, illos Magistri doctrinam laetius quam par esset protendisse, statim innuit: verum imprudenter omnino, & contra deductas

subinde consecutiones. (Pag. 117.) Namque subiungit e vestigio, Augustinum Lutheranis, & Calvinistis, tanquam illorum erroribus propitium dimitti oportere. imo nonnullos Theologos polemice Tractatores producit, laudat, amplectitur, qui eundem illis libere concessere: quod certe iniqui consilii fuit, si Augustini decreta, ultra quam fas esset, protenderunt postremae aetatis heterodoxi. Ea etiam Lutheranæ, & Calvinianæ doctrinæ capita representat tetricus Censor, iis plane gemina, quæ Prædestinationum, & Wicleffi nomine superioribus capitibus recensuerat: ut hinc nemo non videat, illum æquo jure Lutherum, atque Calvinum, non qualemcumque, sed fidos plane Augustini discipulos dicere debuisse, qui Prædestinatianos, & Wicleffum ipsum eo titulo cohonestat.

Sed age videamus, quo demum momento nixus, Augustinum Lutheræ, & Calvino propitium dicat, eundemque illis concedendum pronunciet. Non ille Sancti Doctoris testimonia congerit, non loca recenset, quibus nostrorum temporum erroribus patrocinium impenderit; sed quatuor duntaxat Theologiæ polemice (Pag. 118. & 119.) Tractatores producit, Claudium Sanctesum, Ambrosium Catharinum, Petrum Auratum, Albertum Pighium, qui Augustinum novæ sectæ principibus concesserunt, tanquam illis plus nimio adfuisse. Quid istud, amabo? Sexcentos, & eo amplius Romanæ Communions Scriptores numerare liceat, qui styli in Lutherum atque Calvinum acuerunt: iis potissima cura incumbit, Augustinum non modo heterodoxis eripiendi, verum etiam uti potissimum catholicæ fidei defensorem iisdem obijcendi: arma, quæ errorum confodiant, ex Sancto Doctore mutantur: responsa, quibus adversæ partis tela elidant, eidem accepta referunt: argumentorum robur, momenta rationum, interpretamenta Scripturarum, Ecclesiasticæ Traditionis intelligentiam, ex ejus operibus repetunt; ut plane in sacro bello gerendo, unus illis, & vallum, & fossa sit Augustinus. Hos furda aure Launojus præterit, ut tres, quatuorve in Augustiniana doctrina minus versatos Theologos audiat; qui vel ut operæ parcerent, vel ut importunis errantibus, de Augustini patrocinio sibi temere blandientium, vocibus aliquid cederent, uni gratiæ Doctore minime standum reposuere, si forte in Pelagianæ hæresi debellanda modum excessit, nimioque vindicandæ gratiæ studio, libertatis jurâ violavit. Imprudenter omnino, Launojus. Quis enim communem Ecclesiæ sensum, ex trium quatuorve privatorum Theologorum judicio potius, quam ex publica cæterorum omniū professione internoscendum existimet? Quis raucas illas officiantium Scriptorum voces, de Augustino debitos fines prætergresso, tot Romanorum Pontificum oraculis anteponat, ut tres catholicum per omnia Magistrum, in nullo a Romanæ Ecclesiæ prædicatione deviantem, nullius unquam erroris suspicione aspersum, necessarium in hæreticis debellandis modum minime prætergressum, cujus doctrinam Romana sequitur, & servat Ecclesiæ, datis Diplomatum pronunciant?

Quam gravis, ex inconsulta illa, præcipitque censura, in Ecclesiam Catholicam redundet injuria, nemo non videt. Si enim (ut a nonnullis observatum est) a Lutheri, & Calvini erroribus Augustini doctrina vindicari non potest, gravissime profecto & a Sede Apostolica, & a cæteris Ecclesiæ proceribus peccatum est, qui Beati Augustini vigiliis, labores, atque doctrinam, quoad illas maxime de divina gratiæ questiones, tam magnifice prædicarunt; cum tanquam periculosam, perniciosam, & hæreticam arguere potius

damnareque debuerint. Quid etiam Ecclesiæ Dei calamitosius, luduofiusque accidere queat, quid vero hæreticis gratius, jucundius, aut optabilius, quam ut adversus Catholicos, in his de gratiæ, & prædestinatione dogmatibus, stare pro ipsis, etiam nostra confessione, tantopere laudatus Augustinus existimet? Nam hoc concessio, quis non intelligat, quanta illi virium accessione firmentur, Catholici vero quanta præsidii jactura debilitentur? Prement nos illi auctoritate Viri hujus, quæ in Ecclesiæ Dei maxima semper hæcenus fuit: hanc tamen adversus eos, qua nos fronte vel in cæteris opponemus, quando tam gravi ac indigno errore, tam infirma, imo fracta, & vili effecta sit?

Abeant itaque sui illi, quos nobis calumniæ suæ auctores Launojus advocat, fidei defensores. Proditores, eo saltem in capite, verius dicat, qui tradito Lutheranis, & Calvinianis Augustino, Ecclesiæ causam, per speciem tuendæ fidei, prodiderunt. Quam gravem illi a cæteris Romanorum partium Theologis animadversionem subierint, Launojus ignorasse non puto.

Ambrosius Catharinus, ob id maxime non exterrorum duntaxat, verum etiam domesticorum, ac sodalium censuris innotuit. Dominicum Banesium, primariæ cathedræ in Academia Salmanticensi Moderatorem, Ordinis Prædicatorum, audire juvat, de Catharini Libellis, quibus Augustinum inique depreffit, ita pronuntiantem. *Parte Quest. 23. Art. 7. Edidit tres Libellos de prædestinatione, in quibus nihil est eruditionis, sed plurimum erroris.* Judicium nihilo mitius tulit Dominicus Soto, alter ejusdem instituti professor, in cap. 9. *Epistole ad Romanos, Catharini audeciam ita perstringens: Non erat ergo cur iste Reverendus Pater Episcopus in prologo sui libelli non verbis pollicendo diceret, punctum se prædestinationis vera ratione attingisse, qua Augustinum, ac cæteros antea Patres celata semper fuisse. In Apologia vero de certitudine gratiæ, subitarius ex Jurisconsulto Theologum ridet: Ab ipsa enim statim tempore, quo jam erate præcædit, inquit, ex Jurisconsulto Theologus derivate prodidit, simul, & audire cœpisti in scholis, & contra egregios scholarum Doctores scribere. Scilicet Catharinus, transacta in juris Scholis ætate, multorum annorum factus, Prædicatorum Ordini nomen dedit, quo primam tempore Theologos læscitare cœpit. Quare pristinae professionis amantior, & Theologicis institutionibus leviter tinctus, de divina prædestinatione, non tam ex sensu Patrum, quam ex Digestis, & Codice disputavit.*

Claudius Sanctesum, vel ipsius Antonini Moraines, larvati Scriptoris, virgam expertus est, quod Augustinum in statuenda sententia varium dixerit: *Consultus scilicet, tanquam Doctore auctoritati convenientius, si semper, & constanter quæcumque dixit Augustinus, in sensum illum commodum exposuisset, & non tantam in opinando inconsistantiam ei tribuisset.* *Disput. 9. Anti-Iansenii N. 57. Vapulat, & ea de causa, apud Norisium in Vindiciis Augustinianis cap. 4.*

Albertum Pighium ab eruditissimis Theologis notari, quod Augustini, seu verius Ecclesiæ, de peccato originali, de prædestinatione, de gratiæ Redemptoris doctrinam deseruerit, auctor est Joannes Molanus; cui calculum adijciunt Albertus Miraus, & Possévinus. Nec injuria, quippe qui a Cardinali Polo, Sedis Apostolicæ Legato, & Concilii Tridentini Præside notatus est, (*Palæ. Histor. Concil. Trid. Lib. 8. cap. 2.*) quod in articulo de originaria noxa, dum universam Lutheranorum doctrinam rejicere conatur, prope in Pelagianorum errorem prolapsus sit: a Lovaniensibus autem,

tem, uti liberioris ingenii, & inveterandæ audaciæ Theologus fugillatur. Quin & ejusdem consilium, quo monebat, ad veram de libero arbitrio doctrinam percipiendam, legendos esse potius Augustini Libros ad Catholicos datos, quam reliquos contra Pelagianos, eorumque reliquias scriptos, ut ineptum, & stultum ridet Cardinalis Norisius, in Vindiciis capite 5. §. 4.

Quamquam quid juvat privatorum testimonia congerere, qui eam trium, quatuorve Polemistarum audaciam reppererunt? Ipsa Synodus Tridentina Lutherum, & Calvinum, in materia prædestinationis, & gratiæ, ab Augustino toto ostio aberrasse, satis superque significavit, dum ea ipsa Sessio 6. de Justificatione, qua pseudoreformatorum errores proscripsit, Augustini eodem de argumento sententiam consecravit. De gratiæ prædestinatione res plana est capite 16. ubi ita decretum: *Bene operantibus usque in finem, & in Deo sperantibus proponenda est vita æterna, & tanquam gratia Filiis Dei, per Christum Jesum misericorditer promissa, & tanquam merces, ex ipsius Dei promissione, bonis ipsorum operibus, & meritis fideliter reddenda. Quid enim gratiæ, & promissionis misericorditer factæ nomine venit in mentem, nisi decretum gratuitum, quo Deus, nullis meritis in antecessum exploratis, filios destinat ad regnum? Quid etiam, quod sacra Synodus, de promissionis executione, quæ electorum tandem glorificatione perficitur, sermonem habens, bona quidem iustorum opera, ac merita memorat, quæ tanquam merces a Deo redduntur; nulla tamen, ubi de æterna promissione sermo incidit, nisi Christi Domini merita inauit, totumque misericordiæ, & gratiæ deputat: nisi ut electionem æternam gratuitam statuat, solam, quæ tempore fit, executionem meritis iustorum adscribat? De gratiæ efficaci, ac se ipsa videlicet haud minus explicata sacre Synodi mens, ut editum nuperime, foetu posthumi, Antonini Reginaldi spissum opus, sextentis momentis evincit.*

Iniquior tamen memoratis Polemistis Launojus, & doctrinæ in Synodo Tridentina sancitæ præ illis ignarus, qui nonnullos pseudoreformatorum errores Augustino affingit, quos hæc ipsa Synodus, distinctis Augustini verbis confodit: ut est ille de mandatorum implendorum impotentia, capite 11. de Justificatione confixus, præclara illa sententia ex Sancto Doctore petita *Libro de Natura, & Gratia capite 43. Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet, & facere, quod possis, & petere, quod non possis.* Et ille alius de gratiæ iustis sublatâ, ut obedire desistant, mutuaris ejusdem Doctore verbis inultus: *Deus sua gratia semel justificatos non deserit, nisi prius ab eis deseratur.* Nonnullas vice versa Sancti Doctoris sententias erroris insinuat, quas Tridentini Patres fidei capitibus inseruere, ut est illa *Epistola 105. ad Sixtum: Cum Deus coronat merita nostra, nihil aliud coronat nisi munera sua; quam capite 16. de Justificatione in fidei regulam transfulerunt.* Nonnullas tandem assertiones versatiles, ac variis sensibus obnoxias, præpostere, & contra Sancti Doctoris mentem detorque, ut illis hæreseos notam inurat; quas germano sensu acceptas, inter orthodoxa dogmata numeravit laudata Synodus. Talis est illa capitis 3. de Justificatione: *Esti (Christus) pro omnibus mortuus est, non omnes tamen mortis ejus beneficium recipiunt; sed ii duntaxat, quibus meritum passionis ejus communicatur: quæ in tritam illam, vulgatamque distinctionem recidit, qua pugnantia in speciem Augustini testimonia conciliantur: Christum nimirum pro omnibus mortuum sufficienter; pro solis tamen fide-*

bus, appetitæ mortis, & effusi sanguinis beneficium recipientibus, efficaciter.

Parcam hoc de argumento plura adjicere, & Augustinum a Lutheræ, & Calvino remotissimum, congestis testimoniis, collaticæ doctrinæ principis, demonstrare; quod eam provinciam infamit propemodum Scriptores obierint, otiosius jam hominis videatur, in ea re diutius immorari. Legatur, si per ortum licet, Franciscus Orantius Episcopi Placentini in Synodo Tridentina Procurator, idemque Theologus præstantissimus *Lib. 1. de Justificatione contra Calvinum capite 51.* ubi post recitata bene multa Sancti Doctoris oracula, Calvini erroribus adversa, suam, totiusque Ecclesiæ, in Augustini doctrinam, venerationem proficitur his verbis: *Hanc Augustini doctrinam, tanquam e celo lapsam suscipimus, & sanctam veneramus, uti fidei nostræ regulæ conformem amplectamur, & ut antiquæ Patrum Traditioni satis conformem, modisque omnibus veritati consentaneam, & convenientem retinemus.*

CAPUT XVII.

Augustini doctrina a Leonardo Urinensi ex sacro suggestu tradita, & ab Aquilejensi Patriarcha probata, Tridentinæ Synodi judicio confirmatur. Facti narratio a Launojo corrupta, ac depravata, ex legitimis documentis restituitur.

Mutatam hic scenam video, haud tamen mutatum actoris animum. Hactenus profectos hæreticos, impiamque sectarum principes, Augustini discipulos mentitus est; ut quæ in illos vere sententia lata fuit, in Augustini caput recideret: nunc religiosissimum Præsulem, verumque Augustinianæ doctrinæ professorem in scenam inducit, at latam in eum sententiam comminiscitur, ut, & hoc pacto damnationi subiaceat Augustinus. Tria portentosa mendacia brevi pagella fabricatur. (Pag. 120. & 121.) Civis Utinenses Patriarcham Aquilejensem, tanquam hæreticum traduxisse, & ad Tridentinam Synodum provocasse fabulatur, ob vindicatas apologetico scripto geminas Divi Augustini assertiones. Hoc primum. Subjungit, Agri Foro-Julianensis incolas, eo Patriarchæ Aquilejensis scripto graviter offensos, Legatos ad Serenissimum Rempubliam Venetam destinasse, ut creatam ab eo offensionem cobiberi provideret. Hoc alterum. Tam demum, judices ab Synodo Tridentina delegatos, doctrinam Patriarchæ scripto contentam, minime prædicandam censuisse, ait; tametsi quo sensu ab eo tradebatur, nec hæresim præ se ferret, nec offensionem cuiquam esse posset. Hoc ultimum. Ea scilicet est scriptoris præsentis audacia, ut contemptissima quæque vitiet, depravat, adulteret, ipsosque Augustinianæ doctrinæ triumphos in dedecus vertat.

Nos integram Patriarchæ Aquilejensis Historiam dedimus, Paragrapho 13. Præstationis nostræ ad Historias Congregationum de Auxiliis divinæ gratiæ: cuncta ad probatissimum Scriptorum fidem exegimus; integra facti celeberrimi documenta præsentavimus in Appendice; planamque fecimus, hoc maxime rerum concursu Augustini doctrinam, de æmulis quibusque obtrahentibus triumphasse. Quæ sane si contentitiæ Traditionis novissimus editor vel leviter evolvisset, nunquam Launoji sui famam ita in orbe literario commisisset, ut confutatas in antecessum fabulas evulgaret. Pauca ex multis, quæ eo locodiximus, delibamus; ne sua penes audacem interpolatorem putidorum mendaciorum ster usura.

Patriarchatum Aquileensem ab annis circiter quatuor occupabat Joannes Grimani, Patrius Venetus, vir ingenium virtutum, antiquitatis diligens investigator, litterarum amans, & litteratorum Mecenas beneficentissimus; ex inclyta Grimaniarum gente originem ducens, quæ tot Aquilejsæ Patriarchas, tot Ecclesie Romanæ purpuratos Principes, tot Reipublicæ Venetæ Serenissimos Duces dedit. Venetiis agebat ille anno 1549, cum ab suo Vicario generali Utrienfî litteras accepit, quibus significabat, Leonardum Utrienfem, Prædicatorum Ordinis Professore, nonnullas inter concionandum propositiones de divina prædestinatione protulisse, quæ plebem, etiamque confesum non illocrier offendissent. De duabus præsertim ortam offensionem inquebat; prima, *Prædestinatus a Deo nullo modo damnari potest, quia quantumvis in peccata labatur, Deus cum ita creavit, quod illam salutem tandem consequi necesse sit*. Altera, *Electio ac prædestinatio ita sunt necessaria, ut in voluntate, & arbitrio nostro, neque salus, neque damnatio posita sit*.

Re, quantum per temporis angustias licuit, probe discussa, rescriptis Patriarchæ Aquilejensis proximam satis Epistolam die 17. Aprilis, qua Prædicatoris in hæresis suspicionem vocati partem suscipiens, abstrusiora divina prædestinationis arcana fufius exposuit, quod id sedandis motibus, & erudiendis plebi necessariam existimaret. Tractatum etiam hoc de argumento paulo explicatorem concinnavit post menses aliquot, quo doctrinam in Epistola contentam cumulatus exposueret, variisque Scripturarum, Conciliorum, ac Patrum testimonio confirmaret. Nemo fuit, qui per annos circiter duodecim adversus Epistolam, ejusve Tractatum mifficari; tamen per univèrsam Patriarchatum, inlar documentis pastoralis, utraque locubritas vulgata esset. Cæpit anno duntaxat 1560, excitari tempestas ab invidis, corruptisquetenebrionibus, quos sua illi virtus, infatigabile animi vigor in regenda plebe concitaverant. Cum enim grassante tunc in Germania hæresi Lutherana, & late finitima quæque loca depescente, fervando pecori studiosius incumberet, & ad severitatem pro restituenda disciplina Ecclesiastica, prior foret, nonnullorum e clerico invidiam subit, quorum castigandis, ac persequendis oblectis moribus studium impendebat. Opportunum ulciscendi tempus arripere prævi homines, statim atque Pius IV. Pontificatum auspiciatus, sacrum Cardinalium Collegium viris pietate, religiose, ac rerum usu insignibus, qui laboranti Ecclesie turbulentissimis temporibus opem ferrent, augendum ratus, Patriarcham meritissimum adlegere meditabatur. Consultam Epistolam, ac pene vetustate temporis exesam, e cineribus dolo malo excitatam, ad sacrum Romanæ Inquisitionis Tribunal devolare, tahquam, quæ Lutheranos, & Calvinianos errores complecteretur; ut eo objecto probro Patriarcham denigrarent, Pontificemque a conferenda purpura dimoverent.

Vesabatur ille tunc Romæ, dum hæc in eum tempestas fœvit; pro viribus adniti cæpit, ut depulsis objectæ criminacionis nebulis, religionem suam, ac fidem in aperto poneret. Ad Pontificis pedes vocatus, Epistolæ suæ doctrinam profluenter uberrim lacrymis exposuit, editumque a se sub idem pene tempus Tractatum obtulit, in quo, quid de prædestinatione sentiret, distinctus exposuerat, omnesque tum hoc de argumento, tum de aliis quibuscumque sensus suos Apostolicæ Sedis judicio subjecerat. Plurimum ad hæc aliquantulum cæpit Pontifex Maximus, qui Patriarcham nova quidem dignitate auctum vellet,

ut Serenissimæ Reipublicæ votis, ejusque meritis responderet; at virum de hæresi nuper accusatum sacris Vaticanis insulis induere pudor erat. Sacræ Inquisitionis confesum in Consistorio pervigilio festinanter indixit, ut præses ipse Patriarcha Epistolam in jus vocatam, fidemque suam exponeret. Dixit ergo imperatus licet, atque ex tempore, de variis Epistolæ suæ propositionibus in suspensionem adductis: sed fidem suam non ita in aperto posuit, ut omnem prorsus nebulam depelleret. Quare illo posthabito, destinatos viros purpura induit Pius IV. die 26. Februarii 1561, quos inter, ne invidiam sibi Reipublicam faceret, quæ pro Grimani purpura ardentius supplicaverat, duos adlegit Patrios Venetos, Bernardum Navagerium ex inclyto Sapientum ordine, & Antonium Amulium apud Sedem Apostolicam Oratorem; sponsondique altiori se Grimani fortitudinem provisorum, cum primum eliquata causa omnem fidei suæ offusam nebulam depulisset.

Casum hunc magno animo tulit Joannes Grimanius, Romæ suscitit aliquandiu, causamque suam judicio maturavit. Epistolæ suæ doctrinam scripto defendit mense Augusto, sententiamque ex Pontificis oraculo ferri petiit: at supremæ Inquisitionis Tribunali commissa res est. De septem propositionibus quæstio fuit, ex variis Epistolæ locis compendio deductis. Prima erat: *Prædestinatio a solo Deo est*. Secunda: *Prædestinatio duntaxat pendet a liberis Dei promissionibus*. Tertia: *Prædestinatus damnari non potest, nec reprobis salvari*. Quarta: *Reprobos nunquam Deus invenit oculis misericordie sue*. Quinta: *Diabolus prevalere non potest contra determinatum numerum electorum*. Sexta: *In salutis negotio totum Deo tribuendum est*. Septima: *In reprobis nihil valet liberum arbitrium ad salutem obtinendam*.

Ea de re Congregatio haberi cæpit die 11. Decembris 1561. Ex objectis propositionibus tres unanimi quidem suffragio; quatuor pro majori duntaxat votorum parte probatæ sunt: nonnullis scilicet Consultoribus erroris suspensionem opponentibus. Hos inter fuisse fertur Felix Peretrus Montaltius, qui postmodum sub Sixti V. nomine Pontificatus obtinuit; cujus etiam suffragium censorum in publicis generalis Inquisitionis tabulis legitur.

Eo se judicio absolutum Grimanius existimabat, quod ita Judiciorum forma postulare videretur. Verum fecit æmulorum auctoritas, aut etiam, (quod æstimare pronum est) conditio temporum, quæ vel minimam Calviniani erroris suspensionem in Ecclesie Principe pati nollet, ut causam maturiori examine limari voluerit Pius IV. Sustinuit itaque Grimanius menses aliquot, candidorem Romæ solem brevi orturam sperans: causam, conjunctis eum Oratore Veneto supplicationibus, eliquari perit multo admodum vicibus; donec radii solutur, quod rem suam plurimum procuratariari cerneret, Roma secessit Neapolim versus, animam magnis, longisque curis defatigatum levaturus: quamquam Roma per multa miliaria jam absens, accepto nuncio, quo ab Augustissimo Senatu vocabatur, viam, quæ Lauretum ducit, arripens, citatis equis Venetiis contenderit. Sui tamen, quantum licuit officii memor fuit: Oratorem litteris rogavit, ut inopinati trineris rationes Pontifici significaret; quas etiam (ut ex rescripto didicit) benignissimus Pater ratas habuit.

Fuge instar ab æmulis discessus est habitus, quali causæ meritis diffisis Grimanius maturiori examini se negasset. Fuere, qui illum ea mente aufugisse dicerent, ut causam judicio Pontificio eriperet, & ad Synodum Tridentinam deferret, quæ

quæ magno tunc Ecclesie emolumento celebrabatur. Quare Pius Legatos suos confestim litteris monuit, ne Grimani causam, coram Romana Inquisitione, ac ipsa etiam Apostolica Sede pendente, acciperent; eidemque significarent, non Tridenti comparandum, sed Romæ; ubi litem in integro, si reus mallet, Confistorio, brevi dirimeret. Non iis ille hortamentis eguit, qui licet causam suam ab ecumenica Synodo cognosci maluisset, hanc tamen voluntatem, hortante Senatu Veneto, deposuerat, ne reluctantem Pontificem offenderet.

Grimani tamen denuo Romæ sitti Senatus noluit, quod Cardinalium quorundam Inquisitorum Generalium aversum ab illo animum existimaret: sed quæ valuit apud Pontificem gratia, petiit, ut causam ipsemet Concilio committeret; Apostolicæ Sedis auctoritatem nequaquam immitturum, ac lasum iri arbitratus, si causam ab ipso jam cognitam, ipso volente, atque mandante, Synodus absolveret.

Inter hæc subintravit in causam Civitas Utrienfis, ubi jam tunc sedem fixerat Patriarcha Aquilejensis, toraque, qua ejus ditio diffunditur, Provincia Fori-Julii. Præsulis ab æmulis inique tradidit pietatem, religionem, innocentiam omnibus exploratam, Serenissimæ Reipublicæ Venetæ, per Legatos, & litteras commendarunt; ut rem totam Tridentinæ Synodi judicio finire provideret. Quin etiam Leonardi concionatoris, cujus occasione infans ille in Patriarcham turbo convenerat, famam, eruditionem, cæteraque animi dotes non mediocriter extulere: quo facilius intelligeret Senatus Augustus, non nisi malevolorum invidia constatam esse, quæ dudum vulgabatur, violatæ fidei criminacionem. Revocamus, inquebant, in memoriam humillime Serenitati Vestre, quod in Ecclesia Utrienfî, jam tredecim anni sunt, ex quo dum concionaretur Magister Leonardus Utrienfîs Ordinis Sancti Dominici, qui ab omnibus existimabatur, & habebatur doctissimus, & catholicissimus Prædicator, atque in suo Ordine in variis honorum, ac dignitatum gradibus vitam transegerat, apte ad propositum suum in concionibus suis, quædam dixit de prescientia, & prædestinatione, quæ postmodum a Vicario, qui tunc curam Ecclesie gerebat, ad Reverendissimum Patriarcham scripta sunt: qui juxta morem veterum Patrum, ac Pastorum, eidem Vicario, & Ecclesie rescriptis ea de re Homiliam; arbitratus fore, ut amplius satisfaceret, & ut quietarentur animi, tum Vicarii, tum omnium, qui a Concionatore dicta audierant. Homilia hæc promulgata est, atque in tabularium publicum Serenitatis Vestre in Civitate Utrienfî relata, & passim vulgata. Ex hoc Reverendissimi Domini Patriarchæ officio, per totum hoc tempus intermedium, inter nos hoc usque nullum auditum est murmur, nulla perturbatio exorta, nisi hæc quam modo audimus, & experimus gravissimam, ac magnum momenti. Quia vero his diebus clapsis ortus est rumor, quem novis Serenitas Vestra, occasione præfata Homilie, qui ipsi Reverendissimo Patriarchæ est sane decreta, imo totali auctoritatis excidio, ac maxime molestie, & dolori infuso, nobis vero, nostrisque conscientis scandalo, confusio, & damno, digno sane cui remedium adhibeatur: visum est toti isti fidelissima patriæ, inobedientie, & ingravidinis magne fore indicium, si in tam longa oppressione amantissimi sui Prelati, & Pastoris (ut enim re ipsa nos innocentiissimum ipsum arbitramur, ita, & omnes ipsum habent, æstimant, & predicant) non exhiberemus Serenitati Vestre solidum iudicium nostræ bonæ voluntatis, & officii nostri, erga Serenitatem vestram, & totum mundum; tum ob afflictionem, quam sentimus, ex il-

la, quam patitur Dominus Patriarcha, tum etiam, quod majoris est momenti, ob jacturam, quam certo incurremus, in prosecutione, ac continuatione scandali imminens, in his miseris, atque infelicibus seculis, in quibus omnia tumultu, ac confusione replentur. Hoc nos movit, ut vobis &c.

Excepta Foro-Julienfium Legatione, Aquilejensis Patriarchæ causam Synodi judicio committi denuo supplicarunt Veneti Patres. Pronus quidem erat ad assensum Pontificis animus; at repugnante, ut ferebatur, Inquisitorum consilio, diu hæsit; donec sedatis animis, instantis Reipublicæ votis omnino respondit. Causæ instrumenta Cardinalibus Morono, & Navagerio, quos novos Tridentum Legatos mittebat, tradi jussit, quibus, uti, & Reipublicæ Oratori significavit, assentiri se perlubenter, atque etiam omnino velle, ut causam totam, & integram Synodus cognosceret. Quapropter ex Pontificis nutu Tridentum contendit Joannes Grimani mense Junio 1563. Magno viginti circiter Prælatorum comitatu cinctus Legatos adiit, quæ res nonnullis stomacho fuit. Judicium festinari rogarunt Reipublicæ Oratores; at nonnulla mora præter expectationem injecta est. Quamquam enim Pontificis assensum, Navagerii, ac Moroni Cardinalium fide nosset Tridentini Patres; operi tamen manum admovere detrecharunt, donec misso Romam cursore, Pontificis voluntatem proprio Rescripto, atque etiam forma Brevis, testatam haberent. Rescriptum non sine festo Pius IV. die 1. Julii privata Epistola, tum subinde die 3. forma Brevis, nihil ultra Navagerii, & Moroni fidem, pro interoscenda Sanctitatis suæ voluntate desiderari debuisset assentiri se perlubenter, ac etiam omnino velle, ut causa Patriarchæ Aquilejensis Synodi judicio finiretur: optionem demum Venetiis Oratoribus dari oportere, num causam Patrum omnium suffragiis vellent, an delegatorum ab universo cœtu Deputatorum votis: quamquam ipse hoc ultimum probaret magis, modo peritiores omnium Nationum Theologi, (Venetiis, aliisque, qui causam Romæ judicassent duntaxat exceptis) assumerentur.

Hæc ultima, conspirantibus universis, judicii forma servata est. Adlecti die 20. Julii ab universa Synodo, Ecclesiastici in primis omnium Nationum Oratores, Archiepiscopi, Episcopi, altioris famæ Theologi, Itali, Hispani, Galli, Germani, Belgæ, omnes numero viginti quinque, quibus, instante Grimano ipso, ac Venetiis Oratoribus, duo Cardinales adjecti sunt. Horum hæc nomina erant, uno quod intercedit, duntaxat excepto. Cardinales Lotharingus, & Madrucci: Oratores, Pragenfîs, Quinqu' Ecclesienfîs, Præmilienfîs, & Augulienfîs: Archiepiscopi, Granatenfîs, Bracarenfîs, & Reginus: Episcopi, Ebroicenfîs, Sagiens, Conimbricenfîs, Segovienfîs, Mutinenfîs, Lerenfîs, Atrebarenfîs, Campanienfîs, Theanenfîs, Iprenfîs, Namurcenfîs, Legionenfîs, Dertufenfîs: Abbates, Clara-vallenfîs, Augulianus Hispanus, Euthicus Flandrus, Generalis Augustinianus. Totius ecumenicæ Synodi nomine, Grimani Epistolam hæresicos infimulatam, ejusdemque scripta apologetica, quibus objectas erroris accusationes ante diluerat, per dies viginti quatuor privatim examinarunt, ac cum aliis etiam, ultra deputatos, Theologis contulere. Post privata cujusque studia, publicæ omnium collationi indicta dies est, decima tertia Augusti; ubi collatis, per horas sex, suffragiis universis, concordati, unanimique consilio, ne uno quidem ex deputatis dissentiente, in hanc sententiam itum fuit, quam sacra Synodi Legati Sancto Carolo Borromeo, sequenti Epistola significarunt.